

Protocol
medicijn verstrekking
en
het verrichten van
medische handelingen

CvB: 29-10-07
MOS: 26-11-07 / herzien 09-05-11

Protocol medicijn verstrekking en het verrichten van medische handelingen

Inhoudsopgave

- Inleiding pag. 3
- Het kind wordt ziek op school: pag. 4
- Het verstrekken van medicijnen op verzoek: pag. 5
- Medische handelingen: pag. 6 en 7

Bijlagen:

1. Toestemmingsformulier voor: "het kind wordt ziek op school"
2. Toestemmingsformulier voor: "het verstrekken van medicijnen op verzoek"
3. Toestemmingsformulier voor: "uitvoeren van medische handelingen"
4. Bekwaamheidsverklaring
5. Richtlijnen: "hoe te handelen bij een calamiteit"

Inleiding

Onderwijspersoneel wordt regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals: hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

De schoolleiding krijgt steeds vaker het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kind de door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. (Voor de leesbaarheid van het stuk zullen we hierna spreken over ouders wanneer wij ouder(s) of verzorger(s) bedoelen).

De wijze van handelen die in dit protocol is aangegeven, zal met de ouders moeten worden besproken tijdens de inschrijving van hun kind. Op het inschrijvingsformulier staat aangegeven dat dit met de ouders besproken is en wordt als zodanig ook door ouders geaccordeerd middels een handtekening. Als het kind al is ingeschreven en er in een later stadium sprake is van het verrichten van medische handelingen dan ook zal de procedure met ouders doorgelopen moeten worden en zullen zij dit moeten accorderen (ondertekenen formulieren 1, 2 en 3).

Een enkele keer wordt werkelijk medisch handelen van onderwijspersoneel gevraagd zoals het geven van sondevoeding, het toedienen van een zetpil of het geven van een injectie.

De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden. Het personeel begeeft zich dan namelijk op een terrein waarvoor het, in de meeste gevallen, niet gekwalificeerd is.

Met het oog op de gezondheid van kinderen, maar ook in verband met de aansprakelijkheid is het van groot belang dat in dergelijke situaties zeer zorgvuldig wordt gehandeld.

Personeelsleden moeten, indien zij medische handelingen verrichten, daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken. Leraren en schoolleiding moeten zich realiseren dat, wanneer zij fouten maken of zich vergissen, zij voor deze handelingen aansprakelijk gesteld kunnen worden.

Met dit protocol geeft de Dr. Schaepmanstichting middels de handreiking aan scholen hoe in voorkomende gevallen te handelen.

De drie te onderscheiden situaties zijn:

- **Het kind wordt ziek op school**
- **Het verstrekken van medicijnen op verzoek**
- **Het verrichten van medische handelingen**

De eerste situatie laat de school geen keus. De leerling wordt ziek of krijgt een ongeluk(je). Het personeel moet direct bepalen hoe te handelen.

Bij de tweede en de derde situatie (het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische handeling) kan de directie de keuze maken of medewerking wordt verleend. Voor de individuele leraar geldt dat hij mag weigeren handelingen uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht.

Op de volgende pagina's wordt elk onderdeel beschreven. In de bijlagen vindt men het betreffende toestemmingsformulier en de bekwaamheidsverklaring. Deze dient men in voorkomende gevallen te gebruiken.

Met vriendelijke groet,

Hans Timmen
Voorzitter CvB

1. Het kind wordt ziek op school

Regelmatig komt een kind gezond op school en krijgt het tijdens de schooluren last van hoofd-, buik- of oorpijn. Ook kan het bijvoorbeeld door een insect geprikt worden. Een leerkracht verstrekt dan soms - zonder toestemming of medeweten van ouders - een "paracetamolletje" of wrijft Azaron op de plaats van een insectenbeet.

In het algemeen is een leerkracht niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is naar huis moet en dat zonder overleg met de ouders of een arts geen medicijnen worden verstrekt. De schoolleiding zal in geval van ziekte altijd contact op moeten nemen met de ouders om te overleggen wat er moet gebeuren: Is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het thuis gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc. Stuur een kind nooit onder schooltijd zonder begeleiding door een volwassene naar huis!

Ook wanneer een leerkracht vermoedt dat het kind bij een eenvoudig middel gebaat is, dan is het gewenst altijd eerst contact op te (laten) nemen met de ouders, zodat men hen dan om toestemming kan vragen een bepaald middel te verstrekken (zie bijlage 1). Gezien het voorgaande is het van groot belang dat men de privé en zakelijke telefoonnummers van de ouders altijd paraat heeft.

Problematisch is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers, niet te bereiken zijn. Het kind kan dan niet naar huis gestuurd worden. Ook kunnen de medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. De leerkracht kan dan besluiten, eventueel na overleg met een (BHV) collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet hij inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden. Raadpleeg bij twijfel altijd een arts. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft zaak het kind voortdurend te observeren. Iedere situatie is anders, zodat we niet uitputtend alle signalen kunnen benoemen die zich kunnen voordoen.

Enkele zaken waar men op kan letten zijn:

- toename van pijn
- misselijkheid
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen)
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur)
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid)

Men dient zich te realiseren, geen arts te zijn en bij twijfel, altijd een (huis)arts te raadplegen. Dit geldt uiteraard ook wanneer de pijn blijft of de situatie zich verergert. De zorgvuldigheid die men hierbij in acht moet nemen is, dat men handelt alsof het een eigen kind betreft.

2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, medicatie voor ADHD/ADD, antibiotica, of zetabletten bij toevallen. Ouders vragen dan aan de schoolleiding of een leerkracht deze middelen wil verstrekken. In deze situatie is de toestemming van de ouders gegeven.

Het is in dit geval van belang deze toestemming schriftelijk vast te leggen (zie bijlage 2).

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.

Leg daarom schriftelijk vast om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden.

Leg verder de periode vast waarin de medicijnen moeten worden verstrekt, de wijze van bewaren, opbergen en de wijze van controle op de vervaldatum. Ouders geven hierdoor duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leerkrachten verwachten en die weten op hun beurt weer precies wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een lange periode moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is wanneer ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen:

- Neem de medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind
- Lees goed de bijsluiter zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn
- Noteer, per keer, op een aftekenlijst dat u het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft.
- **Beperk het bewaren van medicijnen op school tot een minimum.**
- **Wijs één persoon aan die verantwoordelijk is voor het beheer van de medicijnen.**
- **De medicijnen dienen in een afgesloten kast of koelkast te worden bewaard. (De bureaulade gaat te vaak open, leerlingen kunnen er te gemakkelijk bij en is daarom niet geschikt)**

Mocht de situatie zich voordoen dat een kind niet goed op een medicijn reageert, of dat er onverhoopt toch een fout gemaakt wordt bij de toediening van een medicijn, bel dan direct met de huisarts of specialist in het ziekenhuis. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg in alle gevallen dat je alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en / of specialist van het kind, het medicijn dat is toegediend, welke reacties het kind vertoont (eventueel welke fout is gemaakt).

3. Medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdgenootjes, neemt deel aan het normale leven van een schoolkind en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziek zijn. Kortom, het is goed voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om, indien mogelijk, naar school te gaan.

Het kan gebeuren dat een kind alleen de school kan bezoeken, wanneer onder schooltijd medische handelingen worden verricht. Te denken valt daarbij aan het geven van sondevoeding of bijvoorbeeld het meten van de bloedsuikerspiegel (bij suikerpatiënten) door middel van een vingerprikje. In de meeste gevallen worden deze handelingen door de Thuiszorg of door de ouders zelf op school verricht.

In zeer uitzonderlijke situaties, vooral als sprake is van een situatie die al langer bestaat, wordt door de ouders wel eens een beroep op de schoolleiding en de leerkrachten gedaan.

Wanneer een school aan een dergelijke wens tegemoet wil komen, dient men zich te realiseren dat de school, maar ook het schoolbestuur daarmee wel bepaalde verantwoordelijkheden op zich neemt.

Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het betekent wel dat zeer zorgvuldig dient te worden gehandeld en dat afspraken schriftelijk moeten worden vastgelegd.

Wettelijke regels

Voor de hierboven genoemde medische handelingen heeft de wetgever een aparte regeling gemaakt; De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg. De Wet BIG regelt in de bevoegdheden en verantwoordelijkheden voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en is niet bedoeld voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen wordt gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk en dat in de geest van deze wet richtlijnen kunnen worden gegeven voor schoolbesturen en leerkrachten als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen – de zogenaamde voorbehouden handelingen - mogen alleen worden verricht door artsen.

Anderen dan artsen mogen medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten. Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

Aansprakelijkheid

Technisch gezien vallen leraren niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische - en paramedische beroepen. Wanneer aan leerkrachten gevraagd wordt een medische handeling bij een kind uit te voeren, worden leraren daarmee partners in de zorg. De positie van de leerkracht is dan vergelijkbaar met die van het personeel in de gezondheidszorg.

Een leerkracht dient dan een gedegen instructie te krijgen hoe hij de handeling moet uitvoeren. Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling wordt door een arts schriftelijk vastgelegd in een Bekwaamheidsverklaring: Dit betekent dat een leerkracht in opdracht van een arts handelt die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van die medische handeling. (zie bijlage 4.)

Zodoende wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leerkracht en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van het bestuur zal het duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld.

Een leerkracht die zonder bekwaamheidsverklaring en/of zonder opdracht van een arts medische handelingen verricht is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur is echter weer verantwoordelijk voor datgene wat de leraar doet. Het schoolbestuur kan als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat onzorgvuldig is gehandeld.

Toestemming ouders

Het zal duidelijk zijn dat de ouders voor dergelijke ingrijpende handelingen schriftelijk hun toestemming moeten geven. Zonder toestemming van de ouders kan een schoolleiding of leraar al helemaal niets doen.

Procedure

Voordat wordt overgegaan tot medisch handelen door personeel van de Dr. Schaepmanstichting, zal de schooldirecteur:

- een risicoanalyse opstellen
- informeren of de betrokken medewerker zich voor de betreffende handeling bekwaam acht.
- **een verzoek moeten indienen bij het CvB voor het uitvoeren van de betreffende medische handelingen. (Bij dit verzoek gaat een kopie van de bekwaamheidsverklaring en het toestemmingsformulier van de ouders.)**

Het CvB neemt vervolgens contact op met de verzekeraar van het schoolbestuur om vast te stellen of de risico's die zijn verbonden aan de betreffende medische handelingen voldoende zijn meeverzekerd. Vervolgens zal het CvB een schriftelijke reactie geven op het verzoek van de schooldirecteur.

Calamiteiten

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, dient men zich direct in verbinding te stellen met de huisarts en/of specialist van het kind. Bel bij een ernstige situatie direct het landelijke alarmnummer 112. Zorg ervoor dat alle relevante gegevens van het kind bij de hand zijn, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van het kind. Geef verder door naar aanleiding van welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij het kind waarneembaar zijn.

**BIJLAGE 1:
Het kind wordt ziek op school**

Toestemmingsformulier

(Eventueel te gebruiken als bijlage bij het inschrijfformulier van de school)

Het kan voorkomen dat uw kind gezond naar school gaat en tijdens de schooluren ziek wordt, zich verwondt, door een insect wordt geprikt of iets dergelijks. In zo 'n geval zal de school altijd contact met u of met een andere, door u aangewezen, persoon opnemen. Een enkele keer komt het voor dat deze personen niet te bereiken zijn. Als deze situatie zich voordoet dan zal de leerkracht een zorgvuldige afweging maken of uw kind gebaat is bij een 'eenvoudige' pijnstiller of dat een arts geconsulteerd moet worden. Als u met het bovenstaande akkoord bent, wilt u dan dit formulier invullen.

Ondergetekende gaat akkoord met bovengenoemde handelwijze ten behoeve van:

naam: _____

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

Naam ouder(s) /verzorger(s):
_____

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

Te waarschuwen persoon, indien ouder(s) / verzorger(s) niet te bereiken zijn:

naam: _____

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

Mijn kind is overgevoelig voor de volgende zaken:

• **Medicijnen:**

naam: _____
_____
_____

• **Ontsmettingsmiddelen:**

naam: _____
_____
_____

• **Smeerseltjes tegen bijvoorbeeld insectenbeten:**

naam: _____
_____
_____

• **Pleisters:**

naam / soort: _____
_____
_____

• **Overig:**

naam: _____
_____
_____

Ruimte voor zaken die hierboven niet genoemd zijn:

_____
_____
_____

Wilt u eventuele veranderingen zo spoedig mogelijk doorgeven aan de directie. Het is zeer Belangrijk dat deze gegevens actueel zijn.

Ondergetekende:

naam: _____

ouder: _____ verzorger: _____

datum: _____ plaats: _____

Handtekening: _____

**BIJLAGE 2:
Het verstrekken van medicijnen op verzoek**

Toestemmingsformulier

.. voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

_____ (naam leerling)

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode: _____ woonplaats: _____

zoon / dochter / pupil van: _____ (naam ouder(s) / verzorger(s))

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

_____
_____
_____

Naam van het medicijn: _____

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

_____ uur _____ uur

_____ uur _____ uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

_____
_____

TOESTEMMINGSFORMULIER

(vervolg)

Dosering van het medicijn: _____

Wijze van toediening: _____

Wijze van bewaren: _____

Controle op vervaldatum door: _____ functie: _____

Ondergetekende, ouder / verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school c.q. de hieronder genoemde leraar die daarvoor een medicijninstructie heeft gehad, toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

Naam: _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening:

=====

MEDICIJNINSTRUCTIE

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op: _____ (datum)

door: _____ naam: _____

functie: _____

van: _____
(instelling)

aan: _____

functie(s): _____

van: _____ (naam + plaats school)

**BIJLAGE 3:
Uitvoeren van medische handelingen**

Toestemmingsformulier

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische handeling' op school bij:

_____ (naam leerling)

geboortedatum: _____

adres: _____

postcode: _____ plaats: _____

zoon / dochter : _____ (naam ouder(s) / verzorger(s))

telefoon thuis: _____ telefoon werk: _____

naam huisarts: _____ telefoon: _____

naam specialist: _____ telefoon: _____

naam van contactpersoon (in ziekenhuis of anders) _____ Telefoon: _____

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

_____
_____
_____

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

_____
_____
_____

TOESTEMMINGSFORMULIER

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

_____ uur _____ uur

_____ uur _____ uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

Manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

Eventuele extra opmerkingen:

Bekwaamheidsverklaring aanwezig ja / nee

Instructie van de 'medische handeling + controle op de juiste uitvoering is gegeven op (datum):

---

door: _____ functie: _____

van: _____ (instelling)

Ondergetekende:

naam: _____

ouder: _____ verzorger: _____

datum: _____ plaats: _____

Handtekening: _____

Voor akkoord schoolbestuur: _____ voorzitter College van Bestuur Dr. Schaepmanstichtng.

Protocol medicijnverstrekking en medisch handelen Dr. Schaepmanstichting 09-05-11

BIJLAGE 4:
Bekwaamheidsverklaring bij het uitvoeren van medische handelingen

Bekwaamheidsverklaring

Voor het uitvoeren van een zogenoemde 'medische handeling'.

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

---

---

verklaart dat,

_____ (naam werknemer)

functie: _____

werkzaam aan / bij: _____

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

naam: _____

geboortedatum: _____

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

Ondergetekende : _____

functie: _____

werkzaam aan / bij _____

Plaats: _____ Datum: _____

Handtekening: _____

BIJLAGE 5:
Richtlijnen hoe te handelen bij een calamiteit t.g.v.:

- het toedienen van medicijnen aan een kind
- het uitvoeren van een medische handeling

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven. Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen
- Waarschuw een volwassene (of laat één van de kinderen een volwassene ophalen waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen)
- Bel direct de huisarts en / of de specialist van het kind
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of “medische” handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan
- Zorg ervoor dat je alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken) zoals:
  - Naam van het kind
  - Geboortedatum
  - Adres
  - Telefoonnummer van ouders en / of andere, door de ouders aangewezen, persoon
  - Naam + telefoonnummer van huisarts / specialist
  - Ziektebeeld waarvoor medicijnen of medische handelingen nodig zijn
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
  - Leg duidelijk uit wat er gebeurd is.
  - Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan / gezegd.
  - In geval van opname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gegaan

